

„Daro įspūdį ambicijos. Lietuvai jų verkiant reikia. Ir tebetruksta. Esu nesyk viešai prisitaręs, kad, mano akimis, Petro Dirgėlos „Karalystė“, kaip naujausias mūsų literatūros fenomenas, tebėra niekieno pralenkta. Ir dar ilgai lauksime kito autoriaus, kuris užsimotų rašyti ir parašytų ką nors panašaus. Vincas Krėvė turėjo panašių (didelių) ambicijų, kai ėmėsi „Dangaus ir žemės sūnų“, bet romano nebaigė. Dirgėlai dangus maloningesnis: romanas baigtas.“

Vytautas Martinkus

„P. Dirgėla priskiriamas rašytojų kartai, kuri atmetė socialistinio realizmo dogmas ir padėjo pamatą naujam pokario lietuvių literatūros etapui. Kūrinių problematika susijusi su intelektualaus praeities reflektuotojo ir tautinių tradicijų puoselėtojo sau pačiam keliamais uždaviniais. Lyrinis, metaforomis atautas stilius dažnai keičiamas istoriosofinėmis įžvalgomis, kurios imituoja mokslo veikalams būdingą kalbėseną. Kūrybos kelyje pastebima aiški kaitos linkmė: nuo simbolistinės percepcijos – į sudėtingas hipotetines valstybės likimo koncepcijas. „P. Dirgėla atsiskleidžia kaip vienas istorinio lietuvių romano brandintojų, šiam žanrui suteikusių naujų postūmių – tiek savita vaizdavimo maniera, tiek originaliomis koncepcijomis.“

Algis Kalėda

„Į literatūrą mūsų ėjo ketvertas: Romualdas Granauskas, Rimantas Šavelis, Jonas Strielkūnas ir aš. Vienas kitą palaikydami, vienas kitą kritikuodami, ginčydamiesi. Bet šitie dalykai mūsų literatūrą darė savitesnę, pasidarėme konkurencingi. Išsileidome pirmąsias knygas, ir taip toliau, toliau, toliau.“

Petras Dirgėla

„Rašiau ne literatūros kūrinių, kūriau architektūros ansamblių iš romanų, spaudžiau iš romano žanro viską, ką galima. Buvau pasirengęs, iššniukštinėjęs istoriją – Europos, regiono ir visa kita. Dirbau, kad pateisinčiau savo tuometinį buvimą, žinodamas, jog daugiau tokios akimirkos nesulauksiu.“

Petras Dirgėla apie romano „Karalystė“ rašymą

„[įspūdinga kūrybos apimtis rašytojo, kuris niekada nesiekė būti populiarus, ir dėl savo sunkaus, mąslaus rašymo [...] neturėjo tiek skaitytojų, kiek būtų galėjęs. Jo užduotis, matyt, buvo kita. Kaip valstybės žmogaus, suvokusio literatūrą kaip valstybinį reikalą. P. Dirgėlą turėsime įvertinti kaip žmogų, kuris mumyse formavo protėvių jausmą.“

Viktorija Daujotytė

„Petro Dirgėlos išskirtinumas mūsų prozos lauke – lietuvių istoriosofinio romano sukūrimas, lietuviško mentaliteto ir visuomenės procesų analitika.“

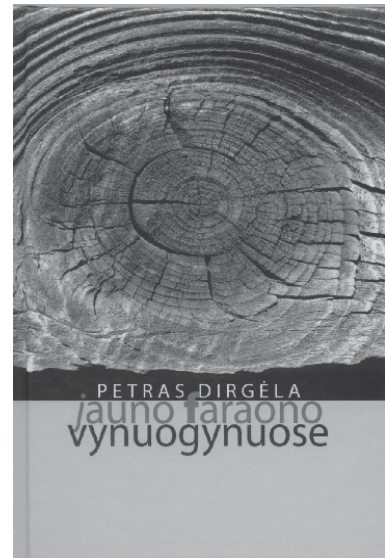
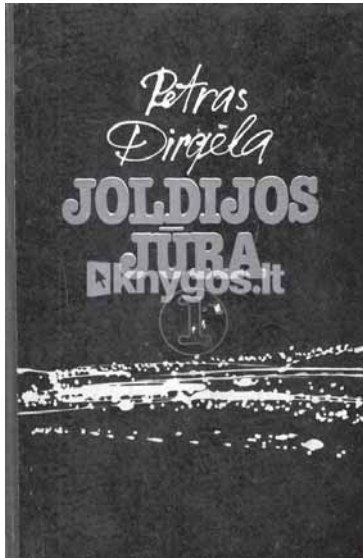
Jūratė Sprindytė

Šį pavasarį atsiveikinome su vienu iškiliausių XX–XXI amžių sandūros lietuvių prozininkų, eseistų, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatu žemaičiu Petru Dirgėla. Gimė jis 1947 m. vasario 21 d. Endriejavo valsčius Žvingių gyvenvietėje (dabar priklauso Klaipėdos rajonui), mirė 2015 m. kovo 29 d. Vilniuje. Palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinių Menininkų kalnelyje.

P. Dirgėlos kelias į literatūrą buvo gana tiesus. Baigęs Gargždų 1-ąją vidurinę mokyklą, pasirinko lietuvių kalbos ir literatūros studijas Vilniaus universiteto Filologijos fakultete. Čia jis mokėsi 1965–1972 metais. Vėliau dirbo periodinių leidinių redakcijose: 1967–1970 m. buvo dienraščio „Komjaunimo tiesa“, 1970–1972 m. – savaitraščio „Gimtas kraštas“ žurnalistas. 1972 m. P. Dirgėla tapo Lietuvos rašytojų sąjungos nariu. 1972–1973 m. ir 1975–1976 m. dirbo Lietuvos kino studijoje. 1990–1994 m. užsiėmė administracine veikla – buvo Lietuvos rašytojų sąjungos valdybos pirmininko pavaduotojas. Yra ėjęs ir žurnalo „Metai“ vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojo pareigas, o 2000–2004 m. buvo Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos narys. Paskutiniuosius dešimt metų dirbo kaip laisvas menininkas.

Pirmąsias knygas, kuriose skelbė apsakas ir apsakymus, pradėjo leisti kartu su broliu Povilu Dirgėla (1941–2004). Kartu su Rimantu Šaveliu yra parašęs scenarijų kino filmui „Arkliavagio dukutė“ (1981 m.). Nuo XX a. 9 dešimtmečio pradžios knygas rašė vienas – leido novelių, apsakų ir eseistikos knygas, romanus.

Iš viso parašė ir išleido daugiau negu dvidešimt prozos knygų. Dalis jų buvo išversta ir išleista užsienio kalbomis. 1985 metais

Petro Dirgėlos knygų viršeliai

pradėjo leisti istorinius romanus, kurie jį išgarsino ne tik kaip rašytoją, bet ir kaip istoriką, politiką, Lietuvos valstybės istorijos filosofą. Plačiausiai žinomas ir geriausiai skaitytųjų bei literatūrologų yra vertinamas jo istoriosofinių romanų keturių knygų ciklas „Karalystė. Žemės keleivių epas“: „Benamių knygos“ (1997), „Ceremonijų knygos“ (2002), „Vilties pilnųjų knygos“ (2003), „Alibi knygos“ (2004). Plačiai žinomi ir jo istoriniai romanai „Kūlgrinda“, „Joldijos jūra“, „Anciliaus ežeras“. Paskutinis jo kūri-

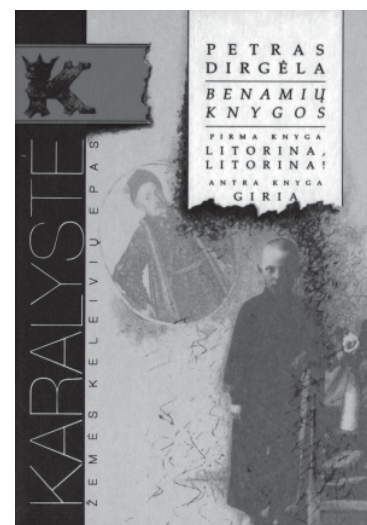
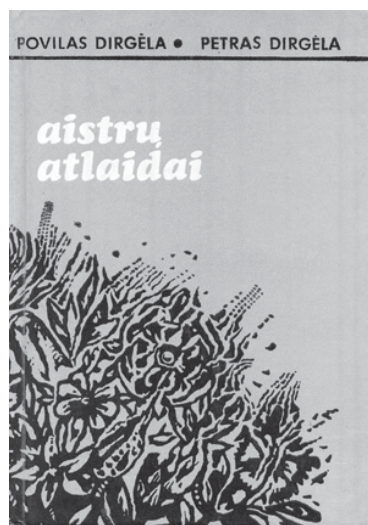
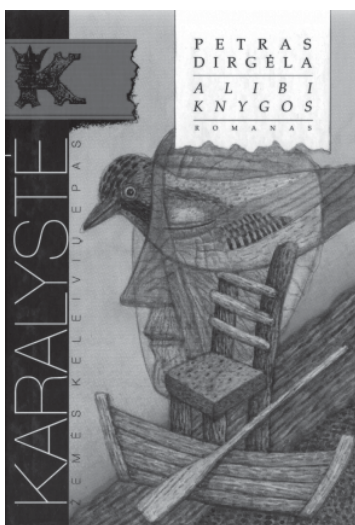
nys – novelių rinkinys „Jauno faraono vynuogynuose: novelės“ (2008).

Jūratė Sprindytė, apibūdindama P. Dirgėlos kūrybą, yra pažymėjusi, kad jo „ankstyvieji asociatyvios kompozicijos kūriniai buvo alternatyva sovietmečiu vyravusiai deterministinei žmogaus koncepcijai, nes personažai vadovavosi vidiniais impulsais ir svajonėmis. Vėliau jis rimtai kibo į istorinę tematiką, kurios kulminacija – monumentali keturių tomų struktūra „Karalystė. Žemės keleivių epas“. Tai vienintelis XX am-

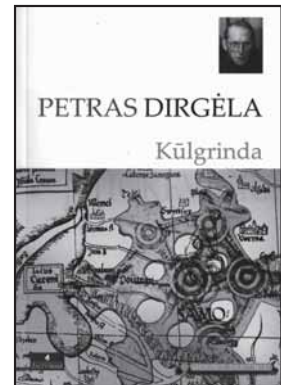
žiaus pabaigos lietuvių romanas, kuriame taip aištingai sprendžiamos valstybingumo lygtys, siekiančios dar XIII amžių – Mindaugo karalystės laikus, apmąstomas visas istorinis lietuvių tautos ir valstybės kelias. Epas pasakoja, kaip į laisvęėjusios posovietinės tautos atėjo į kapitalistinį turgų ir į naujas priklausomybes. [...]

„Tenka tik stebėtis P. Dirgėlos ištikimybe strateginei temai – ugdyti istorinę savimone. Iš kur atsiradome, kaip brendome, kas

(Nukelta į 72 p.)

Petro Dirgėlos knygų viršeliai

Petro Dirgėlos knygų viršeliai

(Atkelta iš 71 p.)

esame, kur einame – šie klausimai grindžia visą jo istoriosofinę prozą. P. Dirgėlos rašymo net nepavadinsi tradicine literatūra, nes čia daug minties darbo, politinių, ekonominių, psichologinių, etninių, komunikacinių procesų analizės, todėl ją nelengva skaityti. Jam rūpėjo, kas vyko su tautiečiais tam tikroje valstybės tapimo fazėje. Ko neįžvelgs arba neapreprs oficialūs diskursas, politologai, vadovėliai, protokolai. Manau, kad ateityje „Karalystę“ dar turėsime atrasti iš naujo.“

PETRO DIRGĖLOS KNYGOS

ŽAIBAI GĘSTA RUDENĮ: apsakymai / Povilas Dirgėla, Petras Dirgėla. - Vilnius: Vaga, 1971. - 369 p.

PASIMATYMAI: apsakos / Povilas Dirgėla, Petras Dirgėla. - Vilnius: Vaga, 1973. - 182 p.

LIKIMĖ, KELIAUK SAU: romanas / Povilas Dirgėla, Petras Dirgėla. - Vilnius: Vaga, 1976. - 316 p.

ŠALAVIJŲ KALNAS: romanas / Povilas Dirgėla, Petras Dirgėla. - Vilnius: Vaga, 1977. - 371 p.

POGODALIS: romanas / Povilas Dirgėla, Petras Dirgėla. - Vilnius: Vaga, 1978. - 303 p.

AISTRŲ ATLAIDAI: novelės / Dirgėla Povilas, Dirgėla Petras. - Vilnius: Vaga, 1979. - 203 p.

ŠERMENŲ VYNAS: romanas / Povilas Dirgėla, Petras Dirgėla. - Vilnius: Vaga, 1980. - 235 p.

MAŽAS VAIKELIS SU SENELIO LAZDA: novelių apysaka / iliustr. Loreta Šiugždinytė. - Vilnius: Vaga, 1982. - 137 p.: iliustr.

KŪLGRINDA: romanas. - Vilnius: Vaga, 1985. - 270 p.

VĖTRUNGIŠKOJI DALIA: esė apie literatūrą ir gyvenimą. - Vilnius: Vaga, 1986. - 427 p.

JOLDIJOS JŪRA: romanas / iliustr. Rimvydas Kepežinskas. - Vilnius: Vaga, 1987–1988. - 2 kn.

MINIJOS ŽEMĖ: esė apie tėviškę. - Vilnius: Vaga, 1988. - 285 p.: iliustr. - ISBN 5-415-00418-1.

AMŽIŲ DIENAI DŪŽGIANTI GIRIA: romanas. - Vilnius: Vaga, 1988. - 250 p. - ISBN 5-415-00104-2.

TRANŲ PASAULIS: esė apie vaikišką meilę namams ir kapams. - Vilnius: Lietuva, 1990. - 75 p. - ISBN 5-89957-004-0.

ANCILIAUS EŽERAS: romanas. - Vilnius: Vaga, 1991. - 348 p. - ISBN 5-415-00892-6.

BENAMIŲ KNYGOS: romanai. - Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1997. - 589 p. - ISBN 9986-39-018-4.

KARALYSTĖ: žemės keleivių epas. - Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1997-2004. - 4 kn.

GYVENIMO INTRIGA: esė, istorinės refleksijos. - Vilnius: Algimantas, 2001. - 159 p. - ISBN 9986-509-58-0.

CEREMONIJŲ KNYGOS: romanas. - Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2002. - 349 p. - ISBN 9986-39-232-2.

VILTIES PILNŲJŲ KNYGOS: romanas. -

Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2003. - 481 p. - ISBN 9986-39-281-0.

BEGALYBĖS RIBA: kino romanas. - Vilnius: Krona, 2003. - 75 p. - ISBN 9986-879-90-6.

ALIBI KNYGOS: romanas. - Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2004. - 387 p. - ISBN 9986-39-323-X

ARKLIŲ ROMANSAI: apsakymas ir romanas. - Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2005. - 246 p. - ISBN 9986-39-394-9.

JAUNO FARAONO VYNUOGYNUOSE: novelės. - Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2008. - 157 p. - ISBN 978-9986-39-537-9.

PETRO DIRGĖLOS APDOVANOJIMAI

* 1989 m. – Simono Daukanto premija.

* 1997 m. – Vyriausybės kultūros ir meno premija.

* 1998 m. – „Varpų“ literatūrinė premija.

* 2002 m. – Lietuvos Respublikos Vyriausybės meno premija, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos premija.

* 2003 m. – Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija.

* 2003 m. – Antano Vaičiuliaičio literatūrinė premija.

* 2003 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos premija.

* 2007 m. – LDK Gedimino ordino Riterio kryžius.

* 2007 m. – suteiktas Gargždų miesto garbės piliečio vardas.